

Zpráva o šetření

ve věci výkonu sociálně-právní ochrany nezletilých F. D. a N. K.

Dne 3. října 2014 se na mě obrátila paní A. T., bytem XXXXX (dále také „stěžovatelka“). Namítala nevhodný postup Městského úřadu Havlíčkův Brod jako orgánu sociálně-právní ochrany (dále také „OSPOD“), zejména sociální pracovnice Mgr. Petry Koldové, DiS. Stěžovatelka nesouhlasila zejména s návrhem OSPOD na nařízení ústavní výchovy pro její děti F. D. (nar. 2005) a N. K. (nar. 2009). Dále nesouhlasila s nepovolováním pobytu dětí mimo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském domovu A (dále také „ZDVOP“ nebo „zařízení“), v období srpen až září 2014. Stěžovatelka také odmítala vyjádření, které poskytla soudu ředitelka zařízení, a to že děti v zařízení nenavštěvovala a nekontaktovala je.

A - Předmět šetření

V návaznosti na podnět stěžovatelky jsem v souladu s ustanovením § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, zahájila šetření. Jeho cílem bylo **zhodnotit postup orgánu sociálně-právní ochrany a výkon kolizního opatrovnictví výše uvedených dětí**. Zaměřila jsem se především na důvody, které OSPOD vedly k podání návrhu na nařízení ústavní výchovy, a důvody nepovolování pobytu dětí mimo zařízení.

S ohledem na omezení méj působnosti¹ vůči zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc se ve zprávě omezují pouze na konstatování doporučení, která přímo souvisí se spoluprací zařízení a OSPOD.

B - Skutková zjištění

Ve své zprávě vycházím ze spisové dokumentace vedené OSPOD, vyjádření OSPOD a ředitelky ZDVOP, která jsem si vyžádala. Podrobně se zabývám zejména událostmi z roku 2014.

Ze spisové dokumentace OSPOD je patrné, že děti jsou v evidenci různých orgánů sociálně-právní ochrany dětí (vždy dle místa bydliště) od narození. F. byl

---

¹ V souladu s ustanovením § 1 odst. 3 a 4 písm. c) zákona o veřejném ochránci práv ochránce provádí systematické návštěvy zařízení, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, tedy i zařízení sociálně-právní ochrany dětí.

po rozchodu rodičů v březnu 2006, tedy v necelém roce věku, svěřen do péče matky a nad jeho výchovou soud stanovil dohled.² Tzv. matrikový otec F. k němu uznal otcovství i přesto, že si byl údajně vědom toho, že není jeho biologickým otcem. Poté, co skončilo soužití F. rodičů, podal otec návrh na popření otcovství a snížení výživného, které i tak hradil sporadicky. Výživné otce k synovi soud v roce 2010 zrušil, k popření otcovství nedošlo. N. je polorodou³ sestrou F. Otcovství k ní otec uznal až s časovým odstupem, se stěžovatelkou ani s dcerou však nežije, nehradí výživné.

Ze spisové dokumentace je dále patrné, že stěžovatelka velmi často mění bydliště i své partnery, využívá služeb nejrůznějších azylových domů. Její výchovné kompetence spolupracující organizace často hodnotí jako podprůměrné, na děti bývá agresivní, vulgární a nepřiměřeně je trestá. Stejně tak je ze spisové dokumentace zřejmé, že stěžovatelka často mění zaměstnání, má velké potíže s vyřizováním běžných záležitostí, nereaguje na výzvy a upomínky, ztrácí důležité dokumenty a není ochotna řešit ani aktuální problémy. Záznamy o těchto problémech se objevují napříč spisovou dokumentací všech orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které měly rodinu v péči. Spisová dokumentace zaznamenává dočasné zlepšení v roce 2012 a na počátku roku 2013, kdy matka bydlela v bytě sociální rehabilitace v B a léčila se s nádorovým onemocněním. Následně rodina získala městský byt a rada města jí prominula kauci na nájemném.

Ze spisu dále vyplývá, že stěžovatelka několikrát využila možnosti krátkodobého umístění dětí do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na tzv. dobrovolný pobyt. Řešila tím zejména situace, kdy byla hospitalizována v nemocnici nebo v psychiatrické léčebně.

B.1 Důvody vedoucí k podání návrhu na ústavní výchovu

B.1.1 Výkon dohledu nad výchovou F. a spolupráce s neziskovými organizacemi

Ze spisové dokumentace je patrné, že soudní dohled nad výchovou F. OSPOD vykonával velmi intenzivně – soudu pravidelně poskytoval zprávy a v mezidobí byl s matkou ve velmi častém kontaktu. U matky prováděly pracovnice OSPOD pravidelně zejména neohlášená místní šetření, osobně s ní komunikovaly, intenzivně zjišťovaly názor dětí i zkušenosti s rodinou, které měly sociální pracovnice azylových domů, ve kterých matka bydlela, či pracovnice organizací, které matce poskytovaly sociálně aktivizační či rehabilitační služby.

B.1.2 Pracovní vytížení matky

Je patrné, že pracovnice OSPOD i pracovnice spolupracujících organizací s matkou několikrát řešily vhodnost jejích zaměstnání. Matka je velmi často střídala, nicméně jich mívala více najednou. Jednalo se o různé brigády a práce na dohodu o provedení práce v různém časovém rozsahu, zejména zaměřené na úklid či drobné

---

² Z rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 6. března 2006, čj. 30 Nc 28/2006-19, vyplývá, že důvodem pro stanovení dohledu byla skutečnost, že stěžovatelka v té době pobírala pouze sociální dávky a žila s dalšími rodinnými příslušníky, jejichž materiální zajištění bylo velmi omezené.

³ Sourozenci mají společnou matku, ale různé otce.

práce. Stěžovatelka k tomu nejprve řešila své zdravotní problémy, následně jí byla přiznána invalidita třetího stupně (později snížena na první stupeň).

B.1.3 Psychiatrická péče F.

Z důvodu agresivního chování, neuznávání autorit, roztěkanosti a podezření na sexuální zneužívání mladší sestry byl F. hospitalizován několikrát v psychiatrické léčebně (poprvé v roce 2012, následně minimálně čtyřikrát). Lékaři mu diagnostikovali hyperkinetickou poruchu chování. Zároveň zdůraznili známky citové deprivace podpořené nezájmem matky o syna mimo jiné v době pobytu v léčebně,⁴ následně konstatovali nedostatečnou výchovu v rodině⁵ a v červenci 2014 již depresivní reakce na nestabilní rodinné prostředí.⁶ F. užívá medikaci a je v péči psychiatra.

Ze zpráv Psychiatrické nemocnice B. je také patrné, že se lékaři pokoušeli během hospitalizace F. realizovat zkušební pobyty chlapce u matky. Z nich se často vracel v horším psychickém stavu. Zároveň lékaři opakovaně upozorňovali na to, že matka chlapce během hospitalizace nekontaktovala, nezajímala se o jeho stav a po propuštění do domácí péče se také stalo, že se s chlapcem nedostavila na kontrolu či si vyzvedla recepty na medikaci až po několika výzvěch. Lékaři také zaznamenali, že se chlapec po propuštění z léčebny potuloval často sám kolem nemocnice a vyhledával kontakt s dalšími pacienty. V červnu 2014 lékaři z důvodu zamezení možného sexuálního zneužívání N. a vytvoření stabilního prostředí pro chlapce **navrhli nařízení ústavní výchovy**.

B.1.4 Sexuální zneužívání N.

Podezření, že F. sexuálně zneužívá N., vyslovila matka již v roce 2012 při přijímání F. do psychiatrické léčebny. Následně se tato skutečnost projevila také během pobytu dětí ve ZDVOP, kdy o ní N. vypověděla vychovatelkám. Vychovatelky zároveň zaznamenaly, že N. o svých zážitcích mluvila ze spaní, strkala si ruce mezi nohy na ochranu proti F. a uváděla, že to, co jí F. dělá, ji bolí. Vychovatelky ve ZDVOP řešily také F. nevhodné výroky se sexuálním podtextem a situaci, kdy předváděl s ostatními dětmi různé sexuální polohy.

V rámci trestního řízení vedeného proti F. na základě trestního oznámení, jež podal OSPOD, se F. přiznal, že N. strkal prsty a vidličku do vagíny. Vypověděl, že to bral jako hru, protože jej sestra provokovala. Dále během výslechu uvedl, že sexuální polohy zná z televize, na kterou jej matka nechávala koukat. Také uvedl, že vše viděl u matky, která mívala doma různé muže, kterým na příklad „*seděla na klíně a jako skákala*“. Trestní řízení není stále ukončeno, jelikož se čeká na vypracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie.

---

⁴ Viz propouštěcí zpráva z Psychiatrické léčebny B ze dne 28. února 2013.

⁵ Viz propouštěcí zpráva z Psychiatrické nemocnice B ze dne 4. listopadu 2013.

⁶ Viz propouštěcí zpráva z Psychiatrické nemocnice B ze dne 1. července 2014.

Na základě komunikace pracovníc OSPOD a ZDVOP N. vyšetřil gynekolog⁷ a psycholog.⁸

B.1.5 Vyjádření školy, kterou F. navštěvoval před umístěním do ZDVOP

Ze spisové dokumentace vyplývá, že pracovnice OSPOD pravidelně komunikovaly s pracovníky základní školy, kterou F. navštěvoval. Ze zpráv školy je patrné, že je F. chytrý, avšak v důsledku pobytů v psychiatrické léčebně zameškal mnoho výuky. Nedostatky v probírané látce se třídní učitelka snažila vždy vyrovnat zadáváním individuálních úkolů domů, které však F. neplnil. Z vyjádření třídní učitelky dále vyplynulo, že F. často neměl pomůcky potřebné pro výuku, občas chodil špinavý a zapáchal, nemíval přezůvky ani svačiny. Komunikaci s matkou škola hodnotila jako velmi složitou, neboť při konzultacích ve škole se matka chovala nevhodně či křičela, případně odmítala komunikovat telefonicky.⁹

Stěžovatelka z F. neúspěchů obviňovala zejména pracovnice školy, emotivně zdůrazňovala, že F. přehlásí na jinou školu. K tomu kroku však nepřistoupila.

B.1.6 Umístění dětí do ZDVOP v dubnu 2014

Dne 8. dubna 2014 ponechala matka F. během dne bez péče. F. utekl z bytu, jelikož do něj dle jeho výpovědi vtrhli nějakí muži, kterým matka dlužila peníze. Zároveň uvedl, že se z bytu budou muset vystěhovat. Báł se a schoval se u spolužáka, jehož matka pobyt F. u nich oznámila městské policii. Ve spolupráci s OSPOD se podařilo s matkou spojit a syna jí předat. Celou situaci následující den pracovnice OSPOD se stěžovatelkou projednaly. Zároveň zjistily, že matka má vůči městu dluh přes šedesát tisíc korun na nájemném. Město ji na tuto skutečnost již několikrát upozornilo a nabídlo jí splátkový kalendář, který však stěžovatelka odmítla, proto jí město dalo z bytu výpověď. Vystěhovat se měla (dle záznamů OSPOD) do 31. ledna 2014,¹⁰ ale neučinila tak. Stěžovatelka na OSPOD zároveň uvedla, že se domnívá, že když ztratí bydlení, musí jí město zajistit nové. Tuto domněnku jí OSPOD vyvrátil.

Následně stěžovatelka razantně odmítala možnost azylového bydlení v Charitním domově pro matky s dětmi B. Zároveň uvedla, že nemá zájem děti umístit do dětského domova. Řekla, že situaci bude řešit buď odjezdem na Slovensko, nebo předáním dětí do péče otce N., se kterým ale nebyla v kontaktu.

Za pomoci pracovníc OSPOD město stěžovatelce umožnilo zůstat v obecním bytě až do konce května 2014, kdy měla obdržet finanční příspěvek od nadace.

---

⁷ S ohledem na časový odstup od údajného zneužívání a skutečnost, že nezletilá neuváděla, že by ji něco bolelo, a možnost narušení psychického stavu nezletilé, lékař vyšetření neindikoval. Doporučil vyšetření v případě čerstvého podezření nebo přítomnosti výtoku či krve na spodním prádle.

⁸ Závěry psychologa nejsou ze spisu patrné.

⁹ Viz zpráva třídní učitelky Mgr. R. P. ze dne 14. ledna 2014 či úřední záznam OSPOD o telefonním hovoru s třídní učitelkou ze dne 6. března 2014.

¹⁰ Domnívám se, že se jedná o překlep, a záznam měl obsahovat 31. března 2014.

Dne 18. dubna 2014 oznámila kamarádka stěžovatelky OSPOD, že matka chce děti umístit na dobrovolný pobyt do ZDVOP. Pracovnice OSPOD proto zjistily, že má ZDVOP volnou kapacitu. Tuto informaci předaly stěžovatelčině kamarádce a vyzvaly ji, aby vyřídila stěžovatelce nezbytnost návštěvy OSPOD.

Stěžovatelka tak učinila dne 28. dubna 2014. Z úředního záznamu OSPOD vyplývá, že: „*Matka vyplnila formulář k umístění dětí do ZDVOP, děti odveze ve středu 30. dubna 2014. Matka souhlasí s pobytem dětí ve ZDVOP a dává je tam dobrovolně, i když formulář je vyplněn na žádost OSPOD. Matce vysvětleno, z jakého důvodu bude lepší nechat děti umístit na žádost OSPOD.*“ Telefonicky pracovnice OSPOD upřesnila, že matce doporučovala umístění na základě žádosti OSPOD z důvodu, že se domnívala, že to bude spojeno s nižšími náklady na pobyt dětí v zařízení. Tento názor jí následně ZDVOP vyvrátil a dnes si je již vědoma, že tento právní titul matce žádnou finanční úlevu nepřinese.

B.1.7 Pobyt dětí ve ZDVOP

Ze zpráv ZDVOP vyplývá, že intelekt a dovednosti N. při příchodu do ZDVOP neodpovídaly jejímu věku, ale spíše věku dětí o dva roky mladším. N. téměř nemluvila, vydávala jen skřeky a zvuky zvířat. ZDVOP proto ihned zajistil intenzivní logopedickou péči, na základě níž došlo u dívky k pokroku.

Ředitelka ZDVOP také upozornila na to, že při přijímání dětí do péče zařízení matka přesně nevěděla, jaké F. užívá léky. Tuto informaci musel doplnit sám F.

Pobyt F. byl dle vyjádření ředitelky ZDVOP provázen řadou výchovných problémů, jelikož se chlapec projevoval ve škole i v zařízení až agresivně. Z důvodu své agrese musel dokonce předčasně ukončit pobyt na letním táboře organizovaném psychiatrickou léčebnou.

B.1.8 Kontakt dětí s rodiči během pobytu v zařízení

Z vyjádření, které jsem si vyžádala od ředitelky ZDVOP, vyplývá, že po dobu pobytu dětí v zařízení nebyl kontakt matky s dětmi pravidelný. Stěžovatelka udržovala telefonický kontakt, osobně však přijela tehdy, když si děti vyzvedávala. V prosinci 2014 N. navštívil otec. Od dubna do prosince 2014 matka děti kontaktovala telefonicky celkem sedmkrát. Naopak děti jí volaly v sedmnácti případech. V květnu 2014 F. volal dvakrát otec. V květnu 2014 byly u matky obě děti na propustce po dobu tří dnů. Následně měl v červenci 2014 pětidenní propustku F., v srpnu 2014 jedenáctidenní propustku N. a v říjnu 2014 šestidenní propustku F. Vánoční prázdniny strávila N. u otce, který ji však od té doby nekontaktoval.

Výčet telefonních hovorů, který mi ředitelka ZDVOP zaslala ve svém vyjádření přehledně zpracovaný v tabulce, **nekoresponduje s** výčtem termínů, které obsahují *Hodnocení dítěte*, které ZDVOP průběžně zasílal OSPOD.

B.1.9 Sociální práce se stěžovatelkou během pobytu dětí ve ZDVOP

Během pobytu dětí ve ZDVOP **spolupracovala stěžovatelka s pracovníci sociálně aktivizační služby C** zajišťované Oblastní charitou B. Pracovnice OSPOD s ní byla v intenzivním kontaktu, telefonicky se v případě potřeby domlouvaly na tom, co je nezbytné stěžovatelce vysvětlit a na čem s ní pracovat. Ze zpráv tohoto

zařízení je patrné, že stěžovatelka navštěvovala ambulanci zhruba jedenkrát za týden. Pracovnice služby uvedla, že stěžovatelka svoji situaci hodnotila dlouhodobě nekriticky. Jako příklady uvedla situace, kdy stěžovatelka nepovažovala za nutné kontaktovat děti ve ZDVOP či zajistit N. logopedickou péči, nehradila žádné své pohledávky (za bydlení, služby, dluhy vůči zařízením i soukromým subjektům) – i přesto, že měla příjem z několika zaměstnání a invalidního důchodu.¹¹ Stěžovatelka negovala možnost sjednání splátkových kalendářů, na různé výzvy a předvolání reagovala po vymezených termínech nebo vůbec. Stěžovatelka také nesouhlasila s možností vzdát se některého zaměstnání i přesto, že si byla vědoma, že to do značné míry vylučuje její řádnou péči o děti. Během setkání s pracovnicí služby stěžovatelka potvrdila, že velkou část financí utratí za cigarety, jelikož je velmi silnou kuřačkou.

Taktéž ze strany OSPOD byla sociální práce s matkou **velmi intenzivní**. Pracovnice OSPOD s ní komunikovaly nejenom kvůli zajištění bydlení, ale také jí napomáhaly s podáváním žádostí o pobyty dětí mimo zařízení, během pobytů dětí u matky její péči často monitorovaly, a případně ji upozorňovaly na nedostatky a možnosti, jak je odstranit.

Dne 17. září 2014 uspořádaly pracovnice OSPOD případovou konferenci, jejímž cílem bylo vymezit, co mohou jednotlivé strany udělat, aby N. dobře prospívala, a jaké je nejvhodnější řešení aktuální situace. Případová konference se nezaměřovala na F., jelikož v jeho případě soud již dne 18. srpna 2014 zahájil řízení o ústavní výchově. K tomuto kroku přistoupil v návaznosti na zprávu OSPOD k výkonu dohledu odkazující na doporučení psychiatrické léčebny, zahájené trestní řízení proti F. a zprávy o jeho chování ve ZDVOP.

Závěrem případové konference, které se účastnila také stěžovatelka, bylo doporučení, aby N. setrvala v péči ZDVOP dalších šest měsíců. Účastníci případové konference se shodli na tom, že by bylo vhodné nejprve realizovat střídané víkendové návštěvy obou dětí u matky a následně je od ledna 2015 prodlužovat i mimo víkendy. Označili to za „*řízený přesun nezletilé do domácího prostředí*“.

Po krátkém časovém odstupu stěžovatelka OSPOD sdělila, že s navrhovaným postupem nesouhlasí a chce si vzít N. ihned do své péče. Uvedla, že v případě její nepřítomnosti by péči o N. zajistila její kamarádka. Pracovnice OSPOD stěžovatelku motivovaly ke spolupráci, ale neúspěšně.

S ohledem na blížící se vypršení termínu, do kterého mohly děti pobývat ve ZDVOP (na žádost OSPOD), a s ohledem na vyjádření stěžovatelky, podal OSPOD dne 7. října 2014 soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým by prodloužil pobyt dětí ve ZDVOP, a návrh na zahájení řízení o ústavní výchově i pro N.

---

¹¹ Pracovnice sociálně aktivizační služby zhodnotila, že příjmy stěžovatelky byly dostatečné k tomu, aby mohla hradit veškeré náklady spojené s bydlením.

Ani u jednoho z dětí soud do dnešního dne o ústavní výchově nerozhodl. F. je aktuálně umístěn na základě předběžného opatření soudu v Dětském domově B,¹² N. nadále setrvává ve ZDVOP. Její pobyt v tomto zařízení soud svým rozhodnutím prodloužil.

Ze spisové dokumentace je dále patrné, že OSPOD na podzim 2014 ověřoval možnosti, zda by se o děti nemohl starat někdo z širší rodiny. To však stěžovatelka důrazně negovala. Pracovnice OSPOD potvrdila, že děti nejsou zařazeny do evidence náhradní rodinné péče. Případnou pěstounskou péči pracovnice OSPOD s ohledem na nedostatek pěstounů v kraji nespatořovala jako reálnou.

B.2 Nepovolení pobytu dětí mimo zařízení v období srpen a září 2014

B.2.1 Žádost o pobyt N. mimo zařízení ve dnech 22. až 26. srpna 2014

Ze spisové dokumentace vyplývá, že se stěžovatelka dostavila na OSPOD v pondělí 18. srpna 2014 a žádala o pobyt dcery mimo zařízení. Pracovnice OSPOD ji vyzvala, aby se dostavila druhý den, kdy pro ni bude mít připravený formulář žádosti. Zároveň stěžovatelku upozornila, že jelikož změnila bydliště, bude nezbytné provést před pobytem dětí mimo zařízení místní šetření v její domácnosti. Z úředního záznamu vyplývá, že stěžovatelka na tuto skutečnost reagovala velmi negativně, byla agresivní a vulgární.

Stěžovatelka se na OSPOD dostavila až ve středu 20. srpna 2014 s vysvětlením, že neměla čas, jelikož byla v práci. Pracovnice OSPOD jí předala formulář žádosti a opětovně zdůraznila nutnost provedení místního šetření. Stěžovatelka však opět reagovala velmi nevhodně. I přesto v odpoledních hodinách téhož dne přinesla na OSPOD vyplněnou žádost o pobyt N. mimo zařízení v období 22. až 26. srpna 2014 s tím, aby ji pracovnice OSPOD zaslaly do ZDVOP. Pracovnice OSPOD tak učinily.

Ve čtvrtek 21. srpna 2014 se pracovnice OSPOD snažily opakovaně provést neohlášené šetření v domácnosti stěžovatelky. V obou případech neúspěšně, proto stěžovatelce zanechaly ve schránce výzvu. V odpoledních hodinách se dostavila stěžovatelka na OSPOD velmi rozčílená. Nelíbilo se jí, že jí pracovnice OSPOD nesdělily termín šetření. Z úředního záznamu OSPOD vyplývá, že sociální pracovnice matku poučily o možnosti provést i neohlášené místní šetření. Stěžovatelka s tímto vysvětlením nebyla spokojená a žádala o změnu sociální pracovnice. Situaci se stěžovatelkou řešila osobně vedoucí OSPOD. Vysvětlila jí, že pro změnu sociální pracovnice musí existovat pádný důvod, který však stěžovatelka nemá. Po zklidnění situace sociální pracovnice domluvila s matkou nový termín šetření. V domluvený den, tj. v pátek 22. srpna 2014, pracovnice OSPOD matku doma opět nezastihly a opět tak nemohly šetření provést.

V návaznosti na neprovedené šetření v nové domácnosti stěžovatelky oznámily pracovnice OSPOD ředitelce ZDVOP, že s **pobytem N. mimo zařízení**

---

¹² Usnesení o předběžném opatření reflektuje doporučení Dětského diagnostického ústavu H, které v návaznosti na diagnostický pobyt doporučilo F. umístit do Dětského domova B. Návrat chlapce do ZDVOP diagnostický ústav nedoporučil s ohledem na možnou stigmatizaci chlapce v původním prostředí.

v období 22. až 26. srpna 2014 nesouhlasí. Téhož dne vydala ředitelka ZDVOP rozhodnutí ve věci nepovolení pobytu dítěte mimo ZDVOP,¹³ ve kterém matku poučila o možnosti odvolání.

B.2.2 Žádost o pobyt N. mimo zařízení ve dnech 29. srpna až 9. září 2014

Dne 26. srpna 2014 se stěžovatelka dostavila na OSPOD s novou žádostí o pobyt N. mimo zařízení ve dnech 29. srpna až 9. září 2014. Pracovnice OSPOD s ní domluvily termín ohlášeného šetření, a to na 28. srpna 2014, včetně času návštěvy.

Ve sjednaný den pracovnice OSPOD provedly ohlášené šetření, ze kterého vyplynulo, že stěžovatelka bydlí s novým přítelem v nájemním bytě o velikosti 3+1. Doložila doklad o uhrazení nájemného na září 2014 i nájemní smlouvu. V bytě byl sice nepořádek, ale matka měla pro N. zajištěnou postel, oblečení i hračky. Pracovnice OSPOD stěžovatelku zároveň poučily o vhodnosti a nevhodnosti určitých druhů potravin. Zároveň ji upozornily, že by během pobytu mimo zařízení měla péči o N. zajišťovat převážně ona, a nikoliv dlouhodobě její nový přítel, se kterým se N. doposud nezná.

Téhož dne se pracovnice OSPOD vyjádřily souhlasně k stěžovatelčině žádosti o pobyt N. mimo zařízení.

B.2.3 Žádost stěžovatelky o prodloužení pobytu mimo zařízení do 19. září 2014

Během pobytu N. u matky provedly pracovnice OSPOD v domácnosti dvě ohlášená šetření. K péči o N. i neměly větších výhrad. Péči o N. i však zajišťoval výraznou měrou přítel stěžovatelky, kterého pracovnice OSPOD znaly z předchozí činnosti, a nepovažovaly ho za vhodnou osobu, která by měla zajišťovat péči o tak malé dítě.

Pracovnice se stěžovatelkou vždy hovořily o dalších možnostech souvisejících s péčí o N. i,¹⁴ a to buď během návštěvy v domácnosti, nebo na základě předvolání na OSPOD. Matka měla omezenou představu o zajištění péče o nezletilou. Uvedla, že musí být v práci, a proto by péči o N. zajišťoval z velké části její přítel. Pracovnice OSPOD stěžovatelce doporučily, aby si tedy N. brala o víkendech, kdy je schopna se o ni starat sama, jelikož není v práci. Stěžovatelka však trvala na své žádosti, stejně jako zachování všech zaměstnání.

Pracovnice OSPOD zároveň zjistily, že ZDVOP sjednal termín plánovaného psychologického vyšetření N. na 12. září 2014. Zdůraznily potřebu pravidelné logopedické péče a skutečnost, že během pobytu ve ZDVOP N. navštěvuje mateřskou školu, jejíž péče výrazně napravuje její vývojové zaostání. Na základě těchto skutečností OSPOD nesouhlasil s prodloužením pobytu nezletilé mimo zařízení a ředitelka ZDVOP vydala dne 8. září 2014 zamítavé rozhodnutí. Rozhodnutí OSPOD podpořily také velmi negativní zprávy o chování stěžovatelky,

---

¹³ Čj. DD-NV/1268/2014.

¹⁴ Např. prodloužení pobytu v zařízení, zajištění mateřské školy v místě či logopedické péči.

keré OSPOD poskytla pracovnice sociálně aktivizační služby poskytované Oblastní charitou B.

C - Hodnocení věci ochránkyní

Rodina je primárním sociálním prostředím, ve kterém se dítě od narození pohybuje. Rodiče dítě formují nejen dle vlastních hodnotových systémů, ale i svým postojem a přístupem k životu, což mimo jiné znamená, že v nevhodném prostředí hrozí dětem riziko rozvoje nežádoucích způsobů chování. Výchova nezletilého dítěte je vážně ohrožena, pokud rodiče dítě zanedbávají po stránce výchovné, citové, materiální, hygienické, nevykonávají nad ním dohled apod. V tomto případě hrozí, že výchova dítěte bude vážně narušena. Ústavní výchova zde plní do jisté míry také funkci preventivní.

Ústavní výchova je jednou z forem náhradní kolektivní výchovy a podle stávající právní úpravy¹⁵ se využívá v případech, kdy mírnější prostředky zásahu státu do rodinněprávních vztahů nemohly předcházet, nepředcházely, popř. se minuly svým účinkem nebo se nenašla osoba vhodná a ochotná zajistit individuální náhradní rodinnou výchovu. Dále se proto zabývám kroky, které předcházely podání návrhu na její nařízení.

C.1 Sociální práce s rodinou před umístěním dětí do ZDVOP v dubnu 2014

Mám za to, že sociální práce OSPOD, která předcházela umístění dětí do ZDVOP v dubnu 2014, byla **velmi kvalitní**. Je patrné, že pracovnice OSPOD byly s matkou v **pravidelném a intenzivním kontaktu**. Značný podíl na tom měla také skutečnost, že nad výchovou F. byl stanoven soudní dohled. Je jednoznačné, že pracovnice OSPOD monitorovaly rodinu také prostřednictvím časté komunikace s pracovníky školy a zainteresovaných neziskových organizací. **Velmi pozitivně hodnotím** zejména spolupráci s pracovníky sociálně aktivizační služby C, jejichž podporu OSPOD využíval mimo jiné v případech, kdy stěžovatelka odmítala přijímat informace od pracovníků OSPOD. Po prostudování spisové dokumentace, která je vedena **velmi přehledně a podrobně**, je také zřejmé, že pracovnice OSPOD se během kontaktů s matkou snažily podpořit a posílit její výchovné kompetence, zejména ji nabádaly k trávení času s dětmi, podpoře F. při přípravě na školní vyučování, zajištění předškolního vzdělávání a logopedické péče pro N., stejně tak s ní probíraly nezbytnost dodržování hygienických návyků, dohledu na přiměřenost ošacení dětí a omezení kouření v přítomnosti dětí.

C.2 Umístění dětí do ZDVOP

Za velmi podstatné považuji vymezení, na **základě jakého právního titulu byly děti v dubnu 2014 umístěny do ZDVOP**. Teprve na základě toho totiž mohu posoudit další námitku stěžovatelky, a to zda OSPOD mohl zabránit pobytu dětí mimo zařízení.

---

¹⁵ Ustanovení § 971 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Zákon rozlišuje několik možností, na základě kterých může být dítě umístěno do ZDVOP. Tyto možnosti vymezuje v § 42 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále také „ZoSPOD“). Jedná se o umístění na základě rozhodnutí soudu [odst. a)], na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností [odst. b)], na základě žádosti zákonného zástupce dítěte [odst. c)] nebo požádá-li o to dítě [odst. d)].

V případě umístění podle odstavce b) výše citovaného ustanovení hovoříme o tzv. **umístění na základě žádosti OSPOD**. V souladu s § 42 odst. 6 má pak OSPOD povinnost **neprodleně podat návrh soudu na nařízení předběžného opatření, tedy o umístění následně rozhodne soud**. Výjimku tvoří případy, kdy OSPOD do 24 hodin¹⁶ zajistí souhlas rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu. V odborné literatuře¹⁷ se lze shledat s názorem, že v případě udělení dodatečného souhlasu rodiče se **nemění právní titul** pro umístění dítěte do zařízení; právním titulem tedy zůstává nadále žádost OSPOD.¹⁸ S tímto názorem se ztotožňuji. Zároveň však jiní autoři¹⁹ uvádějí, že přivolil-li k umístění dítěte do ZDVOP následně rodič, stal se z pobytu na žádost OSPOD do **určité míry pobyt smluvní**.²⁰ I s tímto názorem musím souhlasit. Smluvní povaha pobytu se projeví zejména v nemožnosti přímo ovlivňovat pobyt dítěte mimo zařízení a ukončení pobytu ze strany OSPOD. Tento názor podporuje skutečnost, že **pobyt dítěte v zařízení je založen vůlí zákonných zástupců, nikoliv autoritativním rozhodnutím soudu**.

V případě stěžovatelky moje tvrzení podporuje ještě skutečnost, že se na OSPOD dostavila sama s žádostí o umístění dětí do ZDVOP. Ze záznamů také není patrné, že by OSPOD sám uvažoval o umístění dětí do ZDVOP či o jiné úpravě poměrů v rodině. Zároveň pracovnice OSPOD stěžovatelku de facto přiměly k souhlasu s umístěním dítěte na žádost OSPOD, jelikož argumentovaly menší finanční náročností pobytu pro stěžovatelku. Tento postup hodnotím jako velmi neprofesionální, protože jak pracovnice OSPOD následně i sama zjistila, stěžovatelce předala zjevně špatné informace.

C.3 Nepovolení pobytu dětí mimo zařízení v období srpen a září 2014

Mám za prokázané, že pracovnice OSPOD v období srpna až září 2014 dvakrát nesouhlasily s pobytem N. mimo zařízení, respektive jedenkrát s prodloužením pobytu. V obou případech OSPOD své rozhodnutí **řádně odůvodnil a já považuji důvody, které jej k tomu vedly, za opodstatněné. I přesto však nemohu s postupem OSPOD souhlasit, jelikož se domnívám, že podmiňování**

¹⁶ V souladu s lhůtou vymezenou soudy k rozhodnutí o podaném návrhu na předběžné opatření – viz ustanovení § 456 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ NOVOTNÁ, Věra; BURDOVÁ, Eva; RIEDLOVÁ JURKOVÁ, Jana.: *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. Praha: Anag, 2014. 800 s. IBSN 978-80-7263-914-4.

¹⁸ Tato skutečnost má dopad mimo jiné na nárok na státní příspěvek pro zřizovatele zařízení a povinnost rodiče hradit příspěvek na úhradu pobytu a péče v zařízení.

¹⁹ MACELA, Miloslav; HOVORKA, Daniel; KŘÍSTEK, Adam; TRUBAČOVÁ, Klára; ZÁRASOVÁ, Zuzana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 488 s. IBSN 978-80-7478-727-0.

²⁰ Komentář uvádí, že pokud by mělo např. dojít k ukončení pobytu dítěte ve ZDVOP, postačí vůle rodiče a žádosti či souhlasu OSPOD není třeba.

pobytu dětí mimo zařízení v případě dětí umístěných ve ZDVOP bez rozhodnutí soudu není v pravomoci OSPOD. Z tohoto důvodu se zaměřuji na toto téma ze dvou úhlů pohledu.

C.3.1 Důvody pro nesouhlas s pobytem dětí mimo zařízení

Udělení souhlasu s pobytem N. mimo zařízení v období 22. až 26. srpna 2014 zabránila nemožnost provést v nové domácnosti matky šetření, a to i přesto, že pracovnice OSPOD se o to pokoušely opakovaně a stěžovatelku prokazatelně několikrát upozornily na nezbytnost tohoto úkonu. Jednoznačně souhlasím s tvrzením OSPOD, že má možnost šetření v domácnosti provést i bez předchozího oznámení. Využití tohoto postupu považuji za velmi vhodné zejména v případě, že pracovnice OSPOD mají důvodné pochybnosti o řádné péči o děti. Zároveň musím zdůraznit, že pracovnice OSPOD o nevydařeném šetření informovaly stěžovatelku výzvou vhozenou do poštovní schránky a po následné návštěvě stěžovatelky na OSPOD se šetření pokoušely provést i ve sjednaný den. OSPOD měl snahu, aby se pobyt nezletilé u matky uskutečnil. Pracovnice OSPOD stěžovatelce zajistily formulář žádosti o pobyt mimo zařízení, následně jej také zaslaly do ZDVOP (což je povinností osoby žádající o pobyt) a v návaznosti na podanou žádost se snažily opakovaně provést šetření, které se však ani ve sjednaném termínu nezdařilo. V neposlední řadě je nutno také uvést, že v následujícím týdnu se pracovnícím podařilo v domácnosti matky šetření provést a poté souhlasily s pobytem N. u matky následující víkend.

V případě druhého nepovoleného pobytu N. mimo zařízení OSPOD posuzoval, zda by jeho prodloužení z původních patnácti na dvacet pět dnů bylo v zájmu nezletilé. Před vyjádřením nesouhlasu s prodloužením pobytu pracovnice OSPOD komunikovaly několikrát s matkou, a to jak v rámci šetření, tak při jednáních na OSPOD. Matka potvrdila, že péči o nezletilou z velké části zajišťuje její přítel, se kterým se zná teprve zhruba měsíc a kterého pracovnice OSPOD nepovažovaly za osobu vhodnou pro péči o malé dítě, jelikož jej znaly z předchozí úřední činnosti. Matka neměla představu o tom, jak by péči o nezletilou v některé dny zajistila, nicméně považovala za nutné, aby v tyto dny byla v práci. Pracovnice OSPOD zjistily názor ZDVOP, ze kterého vyplynulo, že vzhledem k vývojové zaostalosti nezletilé by bylo vhodné, aby pokračovala intenzivní logopedická péče, kterou matka během pobytu nezletilé u ní nezajišťovala. Pracovnice ZDVOP také zdůraznily vhodnost zařazení nezletilé do dětského kolektivu v rámci mateřské školy. V neposlední řadě v daném období probíhalo vyšetřování podezření ze sexuálního zneužívání N. jejím polorodým bratrem a ZDVOP se podařilo sjednat termín déle odkládaného vyšetření u psychologa.

Důvody nepovolení obou pobytů nezletilé mimo zařízení tak považuji za přesvědčivé, nicméně se dále musím zabývat tím, zda měl OSPOD skutečně možnost s pobytem N. souhlasit, respektive zda měl ZDVOP možnost podmiňovat návštěvy dětí souhlasem OSPOD.

C.3.2 Možnost OSPOD podmiňovat pobyt mimo zařízení

V případě ZDVOP zákon²¹ hovoří o možnosti povolení pobytu dítěte mimo zařízení jen za předpokladu písemného souhlasu OSPOD. Ustanovení § 42 odst. 7 písm. b) ZoSPOD v této záležitosti odkazuje na úpravu obsaženou v ustanovení § 30 ZoSPOD, tedy sjednocuje úpravu pro ZDVOP s režimem dětí v ústavní a ochranné výchově. V obou případech však zákon hovoří o tom, že podmínka písemného souhlasu OSPOD může být uplatněna jen u dětí **umístěných do ZDVOP na základě rozhodnutí soudu. Zákon tuto podmínku však nespojuje s pobyty dětí ve ZDVOP bez rozhodnutí soudu. Je tedy nezbytné, aby OSPOD i ZDVOP tyto režimy rozlišovaly. Musím dojít jednoznačně k závěru, že podmínění pobytu dítěte mimo zařízení souhlasem OSPOD není možné v případě, že je dítě v zařízení umístěno na základě žádosti OSPOD s dodatečným souhlasem rodiče,²² tedy bez rozhodnutí soudu.**

I když jsem si vědoma důvodností vyslovení nesouhlasu s pobytem nezletilé u matky, domnívám se, že v daném případě k **tomu OSPOD neměl pravomoc.** Uvědomuji si, že jeho jednání bylo motivováno zájmem nezletilé, nicméně i v takovémto případě je nezbytné, **aby OSPOD postupoval v souladu s platnými právními předpisy.** Jelikož výchovné kompetence stěžovatelky nebyly dlouhodobě dobré, a to i přes snahu sanovat problémy související s výchovou dětí ze strany různých subjektů, **mohl OSPOD umístění dětí ve ZDVOP již v počátku řešit soudní cestou.**

I přesto, že jsem své šetření nezaměřila na postup ZDVOP, si dovoluji ředitelku ZDVOP alespoň touto cestou upozornit, že **postupuje nezákonně,** pokud propustky dětí umístěných v zařízení bez rozhodnutí soudu podmiňuje souhlasem OSPOD. Tyto děti totiž z domácího prostředí neodebral autoritativním rozhodnutím soud.

Zároveň bych ráda zdůraznila, že v případě dětí umístěných ve ZDVOP na základě žádosti zákonného zástupce má ředitel zařízení **povinnost s rodičem uzavřít písemnou dohodu,**²³ ve které může mimo jiné dohodnout podmínky a způsob styku rodičů s dětmi.²⁴ Součástí této dohody musí být také souhlas rodiče s tím, že se na dítě budou během pobytu vztahovat pravidla stanovená ve vnitřním řádu zařízení.²⁵ Z dikce zákona však dovozují, že povinnost sjednat písemnou dohodu mezi zařízením a rodičem se nevztahuje na případy, kdy prvotním právním titulem pro umístění dítěte je žádost OSPOD, tedy včetně té doplněné o dodatečný souhlas rodiče. V takovémto případě se na dítě a jeho rodiče vztahují automaticky pravidla zařízení vymezená ve vnitřním řádu. V případě pobytu dětí stěžovatelky tak dohoda nemusela být sepsána.

---

²¹ Ustanovení § 42 odst. 7 písm. b) ZoSPOD.

²² V souladu s ustanovením § 42 odst. 6 ZoSPOD.

²³ V souladu s ustanovením § 42 odst. 8 ZoSPOD.

²⁴ Viz ustanovení § 42 odst. 8 písm. h) ZoSPOD.

²⁵ Viz ustanovení § 42 odst. 8 písm. g) ZoSPOD.

C.4 Zprávy ZDVOP podávané OSPOD

Rovněž si dovoluji upozornit ředitelku ZDVOP, že v souladu s ustanovením § 42a odst. 3 písm. b) bodu 5 ZoSPOD je povinností ZDVOP předávat spolupracujícím OSPOD informace. Je velmi podstatné, aby tyto informace odpovídaly skutečnosti a nebyly zkreslené. Jsem si vědoma toho, že pokud je kontakt mezi dětmi a rodiči udržován zejména způsobem, že děti kontaktují rodiče, nevypovídá to mnoho o zájmu rodičů o ně. Na druhou stranu se i přesto jedná o určitý druh kontaktů, o kterých by OSPOD a zprostředkovaně také soud měly vědět. Zjistila jsem, že souhrnná tabulka kontaktů obsažená ve vyjádření, které mi ZDVOP zaslal, obsahuje více termínů telefonických kontaktů stěžovatelky s dětmi než průběžné zprávy ZDVOP²⁶ zasílané OSPOD. Dovoluji si proto ředitelku ZDVOP vyzvat, aby v budoucnu **dbala na důkladnější kontrolu informací**, které ZDVOP poskytuje OSPOD.

C.5 Důvody pro nařízení ústavní výchovy

Jak uvádím výše, sociální práce s rodinou byla před umístěním dětí do ZDVOP **intenzivní**. Nad výchovou F. byl dlouhodobě vykonáván dohled, což výrazně ovlivnilo práci s celou rodinou. Pozitivně hodnotím, že pracovnice OSPOD **opakovaně zjišťovaly možnosti umístit děti v rámci širší rodiny**. Ponechávám však na zvážení, jestli by nebylo možné využít i jiných zdrojů než pouhé otázky mířené k rodiči, který není schopný péči o děti zajistit. Jak se ukázalo časem, po navázání kontaktu s otcem N. se podařilo uskutečnit i pobyt nezletilé u něj, a to i přesto, že jeho péči stěžovatelka dlouhodobě negovala.

Také si nemohu nevšimnout, že **OSPOD děti nezařadil do evidence náhradní rodinné péče**, zejména že zcela zavrhl možnost umístění dětí do pěstounské péče. Tvrzení, že vhodných pěstounů v kraji je nedostatek, nepovažuji za dostatečnou snahu o využití této možnosti. Ráda bych zdůraznila, že hranice kraje by v případě pěstounské péče neměly hrát roli.

Z vyjádření pracovnice OSPOD také vyplynulo, že OSPOD není pevně přesvědčen o tom, jaké výchovné prostředí by aktuálně bylo pro děti nejvhodnější. Vzhledem k tomu, že děti pobývají v zařízení již více než rok, domnívám se, že by OSPOD měl začít aktivně řešit veškeré možnosti, které se nabízejí. Zejména **dál intenzivně a za pomoci konkrétně vytyčených cílů spolupracovat se stěžovatelkou na zlepšení jejích výchovných kompetencí**. V tomto postupu konkrétně spatřuji velký potenciál, který by mohl napomoci navrácení dětí do rodinného prostředí. V této souvislosti bych ráda zdůraznila, že pro tyto účely je velmi **vhodné mít zpracovaný variantní individuální plán ochrany dítěte a pravidelně v krátkých časových intervalech jej vyhodnocovat**.

Vzhledem k tomu, že od zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy již uplynul poměrně dlouhý čas a soud se věcí doposud nezabýval, dávám **OSPOD na zvážení**,

---

²⁶ Nazvané jako „Hodnocení dítěte“.

zda nepodat návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu – nařízení jednání.²⁷ Stejná možnost se nabízí i stěžovatelce.

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se Městský úřad Havlíčkův Brod **dopustil pochybení** spočívajícího v tom, že nad rámec svých pravomocí podmiňoval pobyty dětí stěžovatelky mimo zařízení vyslovením svého souhlasu. Tyto úkony činil na základě mylného přesvědčení, že v případě, kdy jsou děti umístěny v zařízení na žádost OSPOD, avšak s dodatečným souhlasem rodiče, je jejich postavení shodné jako u dětí s pobytem nařízeným soudně. Na druhou stranu bych ráda vyzdvihla sociální práci Městského úřadu Havlíčkův Brod před umístěním dětí stěžovatelky do ZDVOP a během něj.

Zprávu o šetření zasílám starostovi Městského úřadu Havlíčkův Brod a žádám, aby se v zákonné lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko.

Zprávu zasílám rovněž stěžovatelce a ředitelce ZDVOP.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

---

²⁷ Na webových stránkách <http://www.ochrance.cz/?id=51> je k dispozici „Formulář – Návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu“, které je možné za tímto účelem využít.